

In het nieuwe Manifest van de VVD worden praktische keuzes behendig uit de weg gegaan

Posted on 19 mei 2026 by Pieter de Jonge

De VVD krijgt een nieuw Liberaal Manifest. Om discussie tussen klassieke en linkse liberalen te voorkomen, is gekozen voor een tekst waarin politieke klippen zoveel mogelijk worden omzeild.

VVD en ideologie, dat is geen voor de hand liggende combinatie. Afgelopen zomer hield Vincent Karremans in *Vandaag Inside* econoom Jona van Loenen voor dat de mensen 'niet weten wie John Locke is, en het hen ook niet zoveel interesseert'. Premier Mark Rutte omschreef visie eens als 'een olifant die het zicht belemmert'. Zelfs partijleider en veelschrijver Frits Bolkestein presenteerde zich als Amsterdams koopman, niet als intellectueel.

VVD'ers zien zichzelf als doeners die problemen oplossen, in tegenstelling tot 'roepers vanaf de zijlijn'. Denkers handelen niet, die beschouwen.

Richting en rekrutering

In werkelijkheid is ideologie functioneel voor de politiek. Een samenhangend en afgebakend geheel van opvattingen over de ideale samenleving helpt bij standpuntbepaling. De voordelen hiervan keren terug bij het opstellen van verkiezingsprogramma's, coalitiebesprekingen en bij het reageren op gebeurtenissen en veranderende omstandigheden. Als je weet waar je naar toe wilt, weet je ook welke omwegen je kunt maken zonder het einddoel uit het oog te verliezen.

Zolang duidelijk is waar een partij voor staat, weten mensen of ze daarvan lid willen worden of niet. Omgekeerd kan de partij inschatten wie wel en niet bij de partij past. In het ledenbestand worden toekomstige politici en bestuurders gezocht.

Ideologie voorkomt dat pragmatisme doorslaat in opportunisme. Het verschil tussen behulpzaam en belemmerend zit in de timing en in de dosering. De doordeweekse ledenvergadering van de plaatselijke afdeling hoeft niet tot diep in de nacht over punten en komma's te gaan. De volgende ochtend moeten kinderen naar school en leden naar hun werk.

De landelijke VVD draafde de afgelopen twintig jaar door in de andere richting. Begin 2002 besteedde het partijcongres nog twee dagen aan het puntsgewijs bespreken en amenderen van het partijprogramma. Tegenwoordig mogen enkel moties worden toegelicht die zijn overgebleven van vooraf gehouden deelsessies, waarna direct wordt gestemd.

Als liberalen, de kampioenen van de vrije meningsuiting, al niet van mening kunnen verschillen terwijl ze elkaar blijven respecteren, wie dan wel? Zonder wrijving geen glans. Waar, wanneer en hoe mogen VVD'ers met elkaar discussiëren?

In de vorige eeuw hadden partijen ledenbladen. Uiteraard droegen die de partijlijn uit, maar leden konden afwijkende standpunten innemen en opbouwende kritiek leveren. Alle leden konden dat lezen.

Begin 2000 verscheen het laatste nummer van het tweewekelijkse VVD-blad *Vrijheid en Democratie*. Van 2006 tot 2018 ontvingen leden tweemaandelijks het mededelingenblad *Liber*. Eenrichtingsverkeer: leden lazen hoe goed de partij het deed, maar kregen zelf geen ruimte. In 2019 ontvingen leden ieder kwartaal een

poster met leuzen. Het ontbreekt de VVD al meer dan een kwart eeuw aan een opinieplatform. Digitalisering heeft bij de VVD tot nu toe geen volwaardig alternatief opgeleverd, hoe graag VVD'ers ook appen.

Thematische Netwerken

in 2017 werd de VVD een 'netwerkpartij'. De eerdere partijcommissies en verenigingen smolten samen tot Thematische Netwerken (TN). In actieve TN's vonden betrokken leden ruimte voor inhoudelijke activiteiten die verder in de partij steeds meer ontbrak. Tegelijk ontstond het risico dat sommige, intern eensgezinde TN's een onevenredig grote invloed konden krijgen. Het Hoofdbestuur (HB) wilde daarom zeggenschap over de samenstelling van het bestuur van de TN's. Ondanks heftig protest van vijf actieve netwerken stemden het najaarscongres van 2024 hiermee in.

In 2019 verenigden VVD'ers van de rechtervleugel zich in de appgroep *Klassiek Liberaal*. Zij meenden dat premier Rutte te veel concessies deed aan de linksere coalitiepartners PvdA en – na 2017 – D66 en niet zijn best deed VVD-standpunten om te zetten in beleid. In 2024 ontstond voor de linkervleugel *De Nieuwe VVD*, waar de beslissing van Dilan Yeşilgöz om samen te werken met de PVV strijdig werd geacht met de liberale beginselen.

Beide groepen werden echokamers van gelijkgestemden. Wat als de deelnemers te fanatiek werden en de partij door polarisatie zou dreigen te scheuren?

Zomer 2024 zagen sommige leden de oplossing in ideologische herijking. In 1980 en in 2005 had de VVD een *Liberaal Manifest* gekregen. Door na te denken over wat het liberalisme inhield kon bepaald worden waar alle VVD'ers het over eens waren, in plaats van oneens.

Het hoofdbestuur omhelsde het idee, maar bij leden bekoelde het enthousiasme. Wat bedoeld was als initiatief van de basis werd al snel centraal aangestuurd. Najaar 2024, toen er eigenlijk nog niets op papier stond, werden enkele bijeenkomsten belegd. Voorjaar 2025 opnieuw, maar door vervroegde Kamerverkiezingen in oktober en gemeenteraadsverkiezingen afgelopen maart hadden veel actieve leden hun handen vol met andere dingen.

Vijf beginselen

Nu is er een concept-Manifest. Wijzigingsvoorstellen kunnen tot eind mei ingediend worden. Idealiter wordt de tekst op 13 juni aangenomen op het partijcongres.

Inclusief inleiding en conclusie telt het concept-Manifest negen hoofdstukken. Hoofdstuk 2 noemt vijf liberale beginselen: vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid, sociale rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid. De overige zes hoofstukken zijn thematisch.

Ook immigratie en integratie komen uiteraard aan bod. 'Nieuwkomers die onze liberaal-democratische waarden niet aanvaarden hebben geen plek in Nederland,' zo heet het. En: 'Bij de toelating van immigranten houden we rekening met zowel de integreerbaarheid van het individu als de capaciteit van de samenleving om deze immigranten op te nemen.'

Vrijblijvend

Concreter wordt het niet en dat was kennelijk ook niet de bedoeling. In het concept-Manifest worden kool en geit gespaard en worden praktische keuzes behendig uit de weg gegaan. 'Nederlander zijn is niet vrijblijvend,' zo lezen we nog. Het *Liberaal Manifest* is dat helaas wel.

Liberalen geloven dat mensen, individueel of in vrijwillig groepsverband, zaken zelf kunnen regelen. De partijtop van de VVD doet daarentegen alle mogelijke moeite om te voorkomen dat leden onafhankelijk aan meningsvorming doen. Zolang dat zo blijft, kan de partij eigenlijk niet liberaal worden genoemd.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u (weer) mee?*** *Hartelijk dank!*